

TALOUSARVIOALOITE 213/2003 vp

Määrärahan osoittaminen saamenkielisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin

Eduskunnalle

Saamelaiset ovat tämänhetkisen Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Heillä on oma historia, kieli, kulttuuri, elinkeinot, elämäntapa ja identiteetti. Suomessa saamelaisia on yli 7 000 henkeä, joista yli 4 000 asuu saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnat sekä Sodankylän kunnan pohjoisosat.

Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea. Pohjoissaame on pääkieli. Kielet ovat uhanalaisessa asemassa, ja niiden säilyminen ja kehittyminen vaativat erityistoimenpiteitä ja erityistä tukea.

Suomen eduskunta edellytti vuonna 1993 "saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien riittävän tason turvaamista kulttuurautonomian perustalta" (Eduskunnan kirjelmä 1.10.1993). Tämä periaate on sittemmin kirjattu Suomen perustuslakiin, johon on lisätty kaksi saamelaisia koskevaa säännöstä. Elokuussa 1995 voimaan tulleeseen perusoikeusuudistukseen sisältyy saamelaisten perusoikeuksia koskeva säännös, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (HM 14.3 §, L 969/1995). Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 1995 perustuslain muutoksen, jonka mukaan saamelaisille alkuperäiskansana turvataan saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva kulttuuri-itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään (HM 51 a §, L 973/1995). Tämä saamelaisten hallinnollisia

oloja koskeva kulttuuri-itsehallintosäännös tuli voimaan vuoden 1996 alusta. Kulttuuri-itsehallintoa suunnittelemaan ja toteuttamaan asetettiin samanaikaisesti Saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjien mielestä saamelaisten kotiseutualueen kuntien ja sellaisten sosiaali- ja terveysalan kuntayhtymien, joissa saamelaisalueen kunnat ovat mukana, tulisi palveluja tuottaessaan ottaa huomioon saamelaisväestön kielelliset ja kulttuuriset tarpeet. Palvelut tulisi tarjota saamelaisten omalla kielellä, ja ne tulisi järjestää saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne on erilainen kussakin saamelaisalueen kunnassa. Kunnat ovat erilaisia väkiluvultaan ja elinkeinorakenteeltaan, ja saamenkielisten palvelujen saatavuus vaihtelee kunnittain. Saamelaisalueen kunnat joutuvat poikkeuksellisen toimintaympäristönsä (laaja alue, pitkät välimatkat ja harva asutus) vuoksi ylläpitämään pienelle väestöryhmälle korkeatasoista, monipuolista ja siten kallista peruspalvelujärjestelmää. Kunnat sijaitsevat kaukana keskussairaalaista ja erityislaitoksista, ja alueelta puuttuvat lähes kokonaan yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Omakielisillä ja omaan kulttuuriin pohjautuvilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla on merkittävä vaikutus paitsi tietenkin palvelujen käyttäjän myös saamelaiskulttuurin säilymisen ja kehittymisen kannalta.

Määrärahaa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi Saamelaiskäräjien

kautta Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon saamenkielisten palvelujen järjestämiseen.

Vuonna 2003 määräraha oli 300 000 euroa. Tällä määrärahalla kunnat ovat jatkaneet aiempi-
na vuosina aloittamiaan saamenkielisten palvelu-
jen kehittämishankkeita sekä ainakin osittain
aloittaneet uusia olennaisia hankkeita. Saamen-
kielisiä ja saamelaiskulttuurin lähtökohdista to-
teutettavia palveluita on kuitenkin kehitetty vas-
ta hyvin vähän. Vuodeksi 2003 saamelaisalueen
kunnat ovat esittäneet, että vuonna 2002 aloitet-

tuja toimintoja jatkettaisiin, ja lisäksi on tarpeen
aloittaa uusia hankkeita erityisesti varhaiskasva-
tuksen ja vanhustenhuollon kehittämiseksi. Mi-
käli määrärahaa ei kuitenkaan saada kasvatettua
300 000 eurosta 500 000 euroon, niin nyt aloitet-
tuja hankkeita voidaan vuonna 2003 jatkaa vain
puoli vuotta eikä uusia voida aloittaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että eduskunta ottaa valtion vuoden
2004 talousarvioon momentille 33.33.31
lisäyksenä 400 000 euroa saamenkieli-
siä sosiaali- ja terveystalouksia varten.*

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2003

Kimmo Kiljunen /sd
Outi Ojala /vas